

**53-A** (2021-2022) – Nr. 4  
ingediend op 18 januari 2023 (2022-2023)

## **Verslag**

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,  
Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking  
en Toerisme  
uitgebracht door Joris Nachtergaele en Staf Aerts

over het advies

van het Vlaams Vredesinstituut

over het verslag Wapenhandel 2021

Documenten in het dossier:

- 53-A** (2021-2022) – Nr. 1: Verslag Wapenhandel
- Nr. 2: Advies van het Vlaams Vredesinstituut
- Nr. 3: Verslag

*Samenstelling van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme:*

*Voorzitter:* Cathy Coudyser.

*Vaste leden:*

Cathy Coudyser, Maarten De Veuster, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Karl Vanlouwe;  
Johan Deckmyn, Carmen Ryheul, Kristof Slagmulder;  
Karin Brouwers, Vera Jans;  
Emmily Talpe, Bart Tommelein;  
Staf Aerts, Tine Van den Brande;  
Annick Lambrecht.

*Plaatsvervangers:*

Maaïke De Vreese, Andries Gryffroy, Sofie Joosen, Steven Vandeput, Manuela Van Werde;  
Adeline Blancquaert, Stefaan Sintobin, Anke Van dermeersch;  
Orry Van de Wauwer, Loes Vandromme;  
Jean-Jacques De Gucht, Marino Keulen;  
Chris Steenwegen, Jeremie Vaneeckhout;  
Steve Vandenberghe.

*Toegevoegde leden:*

Jos D'Haese.

## INHOUD

|      |                                                                 |    |
|------|-----------------------------------------------------------------|----|
| 1.   | Toelichting door Diederik Cops.....                             | 4  |
| 1.1. | Kerncijfers .....                                               | 4  |
| 1.2. | Tendensen in de defensiesector .....                            | 5  |
| 2.   | Toelichting door Nils Duquet.....                               | 6  |
| 2.1. | Sensibiliseren .....                                            | 6  |
| 2.2. | Federaal opvolgen .....                                         | 7  |
| 2.3. | Bijdragen aan het verbeteren van internationale afspraken ..... | 7  |
| 2.4. | Adviespunten voor Vlaanderen.....                               | 8  |
| 3.   | Vragen van de leden .....                                       | 8  |
| 3.1. | Tussenkost van Staf Aerts .....                                 | 8  |
| 3.2. | Tussenkost van Joris Nachtergaele .....                         | 9  |
| 4.   | Antwoorden van Diederik Cops .....                              | 9  |
| 5.   | Antwoorden van Nils Duquet .....                                | 11 |
| 6.   | Aanvullende vragen en replieken .....                           | 11 |
|      | Gebruikte afkortingen .....                                     | 12 |

Bijlage: zie de [dossierpagina](#) van dit document op [www.vlaamsparlement.be](http://www.vlaamsparlement.be)

Op 29 november 2022 besprak de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme het advies van het Vlaams Vredesinstituut (VVI) (*Parl.St.* VI.Parl. 2021-22 nr. 53-A/2) over het verslag Wapenhandel 2021 van de Vlaamse Regering (*Parl.St.* VI.Parl. 2021-22 nr. 53-A/1) dat minister-president Jan Jambon op 8 november 2022 in de commissie had voorgesteld.

Directeur Nils Duquet en onderzoeker Diederik Cops lichtten het advies van het VVI toe dat ze conform het oprichtingsdecreet van het VVI uitbrengen. Ze maakten gebruik van een presentatie die beschikbaar is op de [dossierpagina](https://www.vlaamsparlement.be) van dit document op [www.vlaamsparlement.be](https://www.vlaamsparlement.be)

Diederik Cops schetste eerst een aantal belangrijke bevindingen. Vervolgens ging Nils Duquet in op de verschillende punten van het advies.

## 1. Toelichting door Diederik Cops

*Diederik Cops* geeft vooraf enkele kerncijfers van de Vlaamse buitenlandse wapenhandel voor de periode 2020-2021. De meeste aspecten kwamen al aan bod tijdens de toelichting van de minister-president (*Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 53-A-3). Daarnaast belicht hij een aantal tendensen in de Vlaamse defensiesector en de impact daarvan op de Vlaamse buitenlandse wapenhandel. Hij maakt daarvoor gebruik van de 'Analysenota 2021'<sup>1</sup> en het recente rapport van het Vlaams Vredesinstituut van juni 2022 over de Vlaamse defensiegerelateerde sector<sup>2</sup>.

### 1.1. Kerncijfers

De vergunde waarde van de Vlaamse wapenexport bedroeg in 2021 ongeveer 144 miljoen euro, de hoogste waarde sinds de inwerkingtreding van het Wapenhandel-decreet in 2012 (*Parl.St.* VI.Parl. 2011-12, nr. 1371/1-8), zij het niet extreem veel hoger dan in bepaalde andere jaren. In vergelijking met 2020 is het wel bijna een verdriedubbeling; toen was de waarde uitzonderlijk laag. De waarde schommelt omdat ze beïnvloed wordt door een beperkt aantal grote vergunningen die in een bepaald jaar al dan niet worden uitgereikt.

De categorieën die jaarlijks terugkomen, duiken ook in 2021 op, waarbij de verhoudingen jaar per jaar weer wisselen: speciaal militair oefenmaterieel, onderdelen van militaire voertuigen en vliegtuigen, militaire elektronica, vuurgeleidingssystemen. Kortom, het gaat vooral om hoogtechnologische onderdelen die geïntegreerd worden in andere wapensystemen.

De producten hebben doorgaans andere westerse landen als eerste bestemmingsland. De Verenigde Staten is en blijft een belangrijke afzetmarkt, maar daarnaast zijn er ook andere westerse landen zoals Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Het Verenigd Koninkrijk komt in 2021 iets meer voor, door het effect van de Brexit. Na de uittreding uit de douane-unie kunnen Vlaamse bedrijven niet langer gebruikmaken van de algemene of globale vergunningen, die wat meer flexibele vergunningstypes zijn en andere rapporteringsprocedures hebben, en hebben ze daarom individuele vergunningen nodig. Het volume dat geëxporteerd wordt naar het Verenigd Koninkrijk blijft allicht min of meer gelijk.

De defensie-industrie is voor het overgrote deel de eerste bestemming van die Vlaamse producten. Opvallend is wel dat in 2021 de laatste bekende eindgebruiker

<sup>1</sup> <https://vlaamsvredesinstituut.eu/factsheet/vlaamse-buitenlandse-wapenhandel-in-2021/>

<sup>2</sup> <https://vlaamsvredesinstituut.eu/advies/advies-bij-het-jaarlijkse-verslag-van-de-vlaamse-regering-aan-het-vlaams-parlement-over-de-verstreckte-en-geweigerde-vergunningen-voor-wapens-munitie-en-speciaal-voor-militair-gebruik-dienstig-materi-2/>

voor 80 procent opnieuw de defensie-industrie was. Van een kleine 7 procent waar de defensie-industrie de eerste klant was, was er een goed zicht op de effectieve eindgebruiker. Iets meer dan 10 procent gaat rechtstreeks naar de overheid of een krijgsmacht van een ander land. Dat heeft met de aard van de Vlaamse defensiesector te maken.

## 1.2. Tendensen in de defensiesector

De algemene tendensen in de defensiesector hebben een sterke impact op het uitzicht en de aard van de Vlaamse defensiesector en dus op de Vlaamse buitenlandse wapenhandel.

Een belangrijke tendens tekent zich al enkele jaren af, met een sterke boost in 2020 en 2021, namelijk de stijgende structurele defensiebudgetten in bijna alle EU- en NAVO-landen. De Oekraïneoorlog, maar ook het proces daarnaartoe, is hiervan een belangrijke oorzaak. Dat biedt heel wat mogelijkheden aan bestaande defensiebedrijven en heeft implicaties voor de controle op de transacties, maar ook voor andere Vlaamse beleidsdomeinen zoals het innovatie- en het onderzoeksbeleid, het economische en het industriële beleid.

De schommeling in de cijfers voor de vergunde waarde, met een piek in 2021, kan al een eerste indicatie zijn voor die stijgende defensiebudgetten. De cijfers van januari tot eind augustus 2022 bevestigen dat: een vergunde waarde van 600 miljoen euro, waarvan een belangrijk deel veroorzaakt wordt door de Belgische deelname aan wapenprogramma's, onder andere voor het A400M-transportvliegtuig, maar ook voor het F35-gevechtvliegtuig. Voorlopig gaat het alleen maar om de technologie, maar binnenkort zal het ook om de producten gaan.

Kortom, wapenprogramma's waar België aan participeert, hebben een rechtstreeks effect op de Vlaamse vergunde wapenuitvoer, zelfs programma's die twintig jaar geleden zijn aangegaan, zoals het A400M-programma. Gezien hun lange duur hebben militaire programma's een langetermijneffect. Omdat ook de budgetten zeker de laatste twee jaar substantieel gestegen zijn, is het te verwachten dat de vergunde export op een substantieel hoog niveau zal blijven. Meer vergunningen, een grotere omzet, grotere waarden en meer bedrijven vergen een goed controlesysteem met voldoende capaciteit.

Daarnaast is ook de aard van de investeringen verschoven. Voorheen lag de innovatieve kracht bij de militaire sector, met implicaties voor de civiele sector. Nu ligt de innovatieve kracht op civiel niveau en probeert de defensiesector civiele innovaties te integreren in militaire toepassingen.

België heeft een federaal plan voor 10 miljard euro extra investeringen in nieuwe wapensystemen tussen nu en 2030, waarvan 1,8 miljard euro voor investeringen in militaire onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma's in België zelf. De strategie die daarvoor ontwikkeld is, de Defence Industry and Research Strategy (DIRS), heeft expliciet als doel om civiele innovaties van bedrijven en onderzoeksinstellingen te integreren en te koppelen aan militaire toepassingen.

Op Europees niveau is er het Europees Defensiefonds van 8 miljard euro tussen nu en 2027, een programma binnen het meerjarenbudget. Ook dat is voor militaire onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma's voor nieuwe wapenprogramma's en nieuwe wapensystemen opgezet door transnationale consortia van bedrijven en onderzoeksinstellingen over heel Europa. Bij de twee calls die nu al zijn goedgekeurd, dus waarvan de projecten lopen, zijn Vlaamse bedrijven betrokken in ongeveer vijftien projecten.

Ook de NAVO heeft recent een innovatiefonds opgezet ter waarde van 1 miljard euro. De Belgische bijdrage aan dat fonds wordt mede gefinancierd en gesteund door de regio's. Daarnaast heeft de NAVO het Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic netwerk opgericht. Deze accelerator zal expliciet samenwerken met leidende bedrijven en onderzoeksinstituten, zowel met start-ups als met meer mature bedrijven, om kritische problemen binnen defensie aan te pakken. Een drietal Vlaamse acceleratoren zullen alvast gaan fungeren als acceleratoren: Flanders Make, imec en het Von Karman Institute.

De dubbele evolutie heeft tot gevolg dat een heel aantal nieuwe civiele bedrijven en onderzoeksinstituten in de militaire sector betrokken worden. Vaak zijn dat bedrijven die weinig of geen kennis hebben van de exportcontrolewetgeving en zich vaak weinig bewust zijn van de risico's op misbruik van hun technologieën of producten.

Daarnaast is er een groeiende tendens tot de vorming van grotere Europese of transnationale consortia voor de ontwikkeling van wapensystemen. Eigenlijk is het zaak van bij de vorming van die consortia afspraken te maken over de export van hun latere producten. Op het einde van de ontwikkelingsketen, vaak vijf tot tien jaar later, zijn discussies daarover veel moeilijker.

Ten derde zijn er expliciete links met andere beleidsdomeinen zoals het onderzoekseconomische innovatiebeleid. De federale nota over de DIRS verwijst bijvoorbeeld heel expliciet naar flankerende maatregelen van de regio's om de effectiviteit van dit federale programma te vergroten. De betrokken civiele beleidsdomeinen en -instrumenten zitten in België immers vooral op het niveau van de regio's.

Een ander belangrijk aspect is de aard van de Vlaamse bedrijven en de Europeanisering van de defensiesamenwerking, maar ook van de defensie-industrie. Vlaamse bedrijven zijn vooral toeleveranciers die aan de strenge eisen van buitenlandse systeemintegratoren moeten voldoen. Meestal worden de onderdelen aangepast per klant. Vlaamse bedrijven zijn competitief. Dat zij erin slagen relaties uit te bouwen met diverse defensiebedrijven in plaats van afhankelijk te zijn van één bedrijf bewijst dat. In elk van die toevoerketens gelden voor elk van de producten specifieke technische vereisten. Maar de meeste Vlaamse bedrijven zijn kmo's, in handen van familiale holdings of private investeringsmaatschappijen. In Vlaanderen zijn er weinig grote Europese defensiebedrijven actief, in tegenstelling tot in het Waalse landsgedeelte. Een grote europeanisering, kan, zoals in begin van de jaren 90, leiden tot consolidatie, dus tot de overname van kleinere door grotere bedrijven. Daarmee verschuift het beslissingscentrum over de wapenprogramma's en klanten van Vlaanderen naar het buitenland, wat het zicht en de controle op het eindgebruik bemoeilijkt. Zullen de grote systeemintegratoren überhaupt informatie delen met Belgische overheden over de bestemming van de onderdelen? Sowieso zullen Vlaamse bedrijven via de Belgische defensiestrategie of het Europees Defensiefonds deel uitmaken van grotere toevoerketens en langetermijnprojecten. Hoe meer ze deelnemen aan transnationale samenwerkingsverbanden, hoe meer druk op het beleid voor exportcontrole of vergunningsplicht. Kortom, de ruimte van Vlaanderen om een eigen beleid te voeren staat onder druk. Op basis van deze uitdagingen heeft de raad van bestuur van het VVI een advies geformuleerd.

## **2. Toelichting door Nils Duquet**

### **2.1. Sensibiliseren**

*Nils Duquet* legt uit dat de eerste aanbeveling sensibilisering is. Civiele bedrijven en onderzoekscentra die betrokken worden bij de defensiesector, moeten op de hoogte worden gebracht van de regels en procedures, maar ook van wat er kan gebeuren als ze aan de foute bedrijven leveren, of als ze vastzitten in een

toevoerketen bij proliferatie of afwending van producten. Die sensibilisering gebeurt door de dienst Controle Strategische Goederen (dCSG). Een ander bewustmakingspunt is spionage en diefstal van technologie. Daarvoor is er de strategie voor kennisveiligheid.

Het VVI beveelt aan de sensibilisering te beginnen bij bedrijven en onderzoekscentra die deelnemen aan die grote consortia die door het Europees Defensiefonds gefinancierd worden.

Breder moet er ook gesensibiliseerd worden naar de sectorfederaties die nog niet bij defensie betrokken zijn, maar waarvan de producten relevant kunnen zijn. De Russische wapens in Oekraïne maken vaak gebruik van vrij verkrijgbare westerse componenten. De vraag is of de westerse bedrijven daar nog van op de hoogte zijn. Kortom, het eerste advies is dat de Vlaamse overheid inzet op de sensibilisering zodat de Vlaamse bedrijven op de hoogte zijn van de risico's.

## 2.2. Federaal opvolgen

Ten tweede hebben heel wat beslissingen op andere beleidsniveaus zoals het federale niveau, onder meer over wapensystemen met decennialange ontwikkelingsprocessen, implicaties op Vlaamse bedrijven, Vlaamse onderzoekscentra, maar ook op het Vlaamse beleid. Het federale niveau probeert investeringen te linken aan industriële participatiebeloften, vandaar de DIRS. Voorts zijn er een defensieraad en een werkgroep bij de federale overheidsdienst Economie. Het is belangrijk dat het federale België de Vlaamse beleidskeuzes kent en het Vlaamse beleid niet ondergraaft, zowel op het vlak van wapenexportcontrole als van innovatie. Daarom is het belangrijk dat het Vlaams Parlement de DIRS mee opvolgt.

## 2.3. Bijdragen aan het verbeteren van internationale afspraken

Ook internationaal kan Vlaanderen nog een aantal stappen zetten. Als Vlaamse bedrijven mee gaan participeren in grotere transnationale samenwerkingsverbanden, zijn duidelijke afspraken over regels en procedures over wapenexport cruciaal.

Vlaanderen moet zijn beleid internationaal verdedigen, maar ook bepleiten dat overheden ten minste geïnformeerd worden over exportdossiers, ook van transnationale samenwerkingsverbanden. Vlaanderen heeft bijvoorbeeld al vijftien jaar een beleid voor wapenexport naar Israël. Als Vlaamse bedrijven aan een groot Europees project of aan de ontwikkeling van een wapensysteem deelnemen, zonder afspraken, dan bestaat de kans dat een land als Israël ook zo'n wapensysteem koopt.

Ook belangrijk is van bij de start van een samenwerkingsverband duidelijke afspraken maken over de principes en procedures voor toekomstige exportdossiers, dus vooraf bepalen wanneer wie een stem heeft en op welk moment. De volgende aanbeveling is de parlementaire controle waarborgen, zodat niet alles alleen door de regeringen en de andere overheden beslist wordt.

Een ander internationaal aspect is het zicht op het eindgebruik. Ook op dat vlak heeft Vlaanderen een aantal stappen gezet. Vorig jaar heeft de minister-president in de COARM, de werkgroep van de Europese Raad over wapenexport, gepleit voor een bredere discussie over controle op eindgebruik. Toen werd dat niet enthousiast onthaald, maar op een jaar is er veel veranderd door de oorlog in Oekraïne. Zo is er voor de transfers van wapens naar Oekraïne een controlesysteem, met afspraken over het eindgebruik en over exportcontrole, via de European Peace Facility.

Vlaanderen kan op Europees niveau bepleiten dat de exportcontroles en controlesystemen voor Oekraïne ook gebruikt worden voor andere interessante of gevaarlijke landen of regio's in conflict. Voorts kan het internationaal ijveren voor het

harmoniseren van de definitie of de interpretatie van 'speciaal ontwikkeld of aangepast voor militair gebruik', wat een component vergunningsplichtig maakt. Vooralsnog zijn er geen technische standaarden en maakt elk land die interpretatie. Wat in één land vergunningsplichtig is, is dat niet noodzakelijk in een ander land.

#### 2.4. Adviespunten voor Vlaanderen

De spreker vervolgt met een aantal adviespunten, specifiek voor Vlaanderen. Ook Vlaanderen moet nadenken of zijn interpretatie van 'speciaal ontwikkeld of aangepast voor militair gebruik' nog actueel, consistent en logisch is gezien de veranderende realiteit dat veel civiele componenten worden geïntegreerd in wapensystemen. Op dit ogenblik zijn bepaalde bouten vergunningsplichtig, terwijl schermen die aangepast worden voor militair gebruik dat niet altijd zijn, omdat ze ook in civiele toepassingen gebruikt worden. Uiteraard kan Vlaanderen daarover het best overleggen met de andere Belgische en Europese vergunningsautoriteiten. Dat past in het traject van de optimalisering van het Vlaamse Wapenhandeldecreet.

Omdat de komende jaren de hoge waardes zullen blijven of toenemen, is het noodzakelijk te blijven investeren in de dCSG. Een goed juridisch kader is één zaak, een goede handhaving evenzeer.

Geopolitiek bevindt men zich op een kantelpunt, met een grote impact op Vlaanderen. Het Vlaamse Wapenhandeldecreet is al tien jaar oud, het Vlaamse wapenhandelbeleid bijna twintig jaar. Het is zaak net nu het Vlaamse beleidskader te verruimen en te versterken. Vlaanderen, hoe klein het ook is, kan een bijdrage leveren aan de bestrijding van de ongewenste proliferatie van wapensystemen en aan het proberen te vermijden dat wapens in handen van de vijand belanden. Vlaanderen kan zo bijdragen aan een vredesgericht buitenlands beleid, maar ook zorg dragen voor economie en innovatie.

Daarom vraagt het VVI om dit onderwerp te laten behandelen door verschillende commissies samen, bijvoorbeeld met hoorzittingen.

Vlaanderen staat in een verschuivende wereld en als het stilstaat, zal het heel wat verliezen.

### 3. Vragen van de leden

#### 3.1. Tussenkomst van Staf Aerts

*Staf Aerts* denkt dat het lage cijfer van 2020 te wijten is aan covid. Of ziet het VVI andere redenen? De cijfers van andere jaren bevestigen de stijgende trends. Hij ziet de stijging van de export in 2021 tot 143 miljoen euro, en is verrast door het cijfer van 600 miljoen euro uitvoer vanuit het Vlaamse Gewest in augustus 2022. Dat versterkt de signalen die hij de afgelopen jaren van het VVI gehoord heeft, onder meer in de rondetafel over de defensiegerelateerde industrie.

Hij acht door die stijging meer mensen en instrumenten nodig om ervoor te zorgen dat de wapens die geëxporteerd worden, niet verkeerd terecht komen.

Vraagt het VVI alleen het aspect militaire uitvoer van het Wapenhandeldecreet en het Dualusebesluit te bekijken? Voorts vraagt het VVI om strenger op te treden voor de catch-allcategorie. Heeft het VVI al een reactie ontvangen van minister-president Jan Jambon? Door de gewijzigde parlementaire behandeling, is er volgens de spreker toch wat extra opvolging van de parlementscommissie nodig. Welke rol kan het VVI spelen bij het opvolgen van de DIRS?



Bij de begrotingsbesprekingen bleek dat de minister-president het herbekijken van het Wapenhandeldecreet niet op de agenda heeft staan, het Dualusebesluit wel maar alleen op langere termijn. Het parlement zal dus zelf initiatieven moeten nemen. Zijn eigen voorstel van resolutie (*Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 1314/1) kan een aanleiding zijn voor debat.

Dit jaar bedraagt de trafiek al 600 miljoen euro. In welke mate is dat veroorzaakt door de Oekraïneoorlog en zal dat terugvallen de komende jaren?

Het onbekend eindgebruik is nog altijd 80 procent. De minister-president acht het wel mogelijk de cijfers op te splitsen naargelang van het eindland. Ziet het VVI mogelijkheden om dat eindgebruik meer te specificeren?

Vraagt de kwestie van de nucleaire proliferatie om een andere samenwerking tussen Vlaanderen en het federale niveau? Welke informatie heeft het VVI over de recente kwesties daarover?

Staf Aerts informeert ten slotte of de grote stijging ten gevolge van de F35- en A400M-programma's vooral in 2021 plaatsvond of zich ook doorzet in 2022.

De algemene Vlaamse beleidslijn is geen export die de militaire capaciteit van Israël versterkt. Hoe verloopt dat bij transnationale samenwerkingsverbanden?

### 3.2. Tussenkoms van Joris Nachtergaele

*Joris Nachtergaele* beaamt dat de context helemaal nieuw is, met onder meer bijkomende onderzoeksmiddelen, federaal en Europees. Hij pleit voor nuance: de uitdagingen zijn groot, maar het zijn ook kansen, onder meer voor het bedrijfsleven. Het is belangrijk om op een verstandige manier te investeren in de Europese defensie.

N-VA is het eens met het advies voor een grotere betrokkenheid van Vlaanderen bij de federale en Europese samenwerkingsverbanden. Vooralsnog is het alleen maar vertegenwoordigd in de COARM, niet bij de DIRS en het European Defence Fund. Hoe kan Vlaanderen daar meer bij betrokken worden?

Vlaamse bedrijven hebben het al niet gemakkelijk om te participeren in internationale consortia. Is invloed van het Vlaamse bewind daarin niet veeleer wishful thinking? Hoe kan dat beter volgens het VVI?

Vlaanderen is al koploper in transparantie over de invoer en de uitvoer en trekt de kar voor Europese harmonisering. Pleiten voor een Europees gelijk speelveld en de trekkersrol van Vlaanderen nog meer in de verf zetten, acht de spreker dan ook nodig. Doet het VVI dat al? Kan Vlaanderen op dat vlak meer doen? Als de strenge Vlaamse normen niet Europees gelden, verplaatst het probleem zich gewoon.

De stijging van de in- en doorvoer is opvallend, in het bijzonder de invoer van vuurwapens, goed voor 16,9 miljoen euro. Heeft het VVI daar een verklaring voor?

## 4. Antwoorden van Diederik Cops

Volgens *Diederik Cops* heeft het VVI in 2019 de gestegen invoer van vuurwapens geanalyseerd, toen er al sprake was van een verdubbeling van deze waarde over een periode van vijf jaar. De verklaring van toen geldt nog, namelijk een combinatie van factoren. Het sportief en recreatief schieten wordt steeds populairder, met een toename van het particulier vuurwapenbezit tot gevolg. Een andere verklaring is dat heel wat politiediensten hun vuurwapenpark vernieuwd of aangevuld hebben. Zij kopen aan bij inlandse wapenhandelaars, maar die voeren hun wapens in.

In de cijfers van 2022 is de invloed van de Russische inval nog niet te zien, maar wel de beleidskeuzes van vier tot vijf jaar geleden, bijvoorbeeld over de F35, de mijnbestrijdingsvaartuigen en de dronesystemen. In de contractvoorwaarden is industriële participatie van Belgische bedrijven een factor. Dat blijkt uit substantiële vergunningen voor de overdracht van technologie en kennis vanuit Vlaanderen naar Amerikaanse en Britse bedrijven die betrokken zijn bij de fabricatie van de F35. De investeringen van 2021 en 2022 zullen pas over enkele jaren in de import- en exportcijfers te zien zijn.

Het percentage onbekend eindgebruik van 80 procent is in vergelijking met andere jaren vrij hoog. Van heel wat transnationale programma's zijn de deelnemende landen bekend, maar mogelijk kan het ICT-programma van de dCSG meerdere landen van eindgebruik niet op een eenvoudige manier integreren in de rapportagesjablonen. Zo is er een grote vergunning van 50 miljoen euro voor speciaal militair oefenmaterieel naar de Verenigde Staten. Die vergunning gaat naar het Amerikaanse zusterbedrijf van het Vlaamse dat instaat voor de verdeling van die producten aan de Amerikaanse strijdkrachten. Die zijn dus de eindgebruiker, maar ze gebruiken die producten op trainingsbases over heel de wereld. Dat maakt een hele reeks landen van eindgebruik. Hetzelfde geldt voor het F35-programma en het A400M-programma. Een mogelijke oplossing zou zijn de informatie die eigenlijk al publiek is, op te nemen in de toelichtingsnota.

Ook het VVI benadert de zaak genuanceerd. De stijgingen bieden ook kansen, ook voor bedrijven en onderzoeksinstellingen. Een dergelijke financiering kan ook relevant zijn voor civiele bedrijven omdat voor militair onderzoek en ontwikkeling veel meer risico's mogen dan voor civiele toepassingen, waardoor ze technologieën veel verder door kunnen ontwikkelen, met nadien veel meer mogelijkheden voor civiele afzetmarkten en opbrengsten. Tegelijk met de ruimere mogelijkheden is het best een duidelijk kader te ontwikkelen om de risico's te controleren. De ontwikkelingen gaan snel, dus is het zaak er nu over te debatteren zodat Vlaanderen voorbereid is op de mogelijkheden maar ook op de risico's.

Uiteraard heeft een kleine speler, die alleen maar voor een kleine component instaat, niet dezelfde beslissingsmacht als de grote systeemintegratoren van de Europese en internationale consortia. Wel is het mogelijk om duidelijke afspraken te maken over de procedures en protocollen. Het is zaak daar zo snel mogelijk duidelijke beleidslijnen over te ontwikkelen. Met de review van het gemeenschappelijke standpunt buigen werkgroepen van COARM zich over de afspraken over wapenhandel, ook door internationale consortia. Die discussies lopen tot 2024. Om daar een invloed op te hebben, is een duidelijk beleid nodig, dat op de Europese tafel gelegd wordt.

De dualusegoederen en conventionele wapens vallen onder twee verschillende reglementeringen, de Dualuseverordening en het Wapenhandeldecreet. Vlaanderen is in principe ook bevoegd voor de controle op de uitvoer van dualusegoederen, maar de uitzondering hierop zijn de zogenaamde nucleaire dualusegoederen, waarvan de controle op de uitvoer niet volledig geregionaliseerd is. Daarvoor is er een dubbele vetomogelijkheid van zowel Vlaanderen als de federale overheid, via de Commissie van advies voor de niet-verspreiding van kernwapens, voor goederen die nucleair of nucleairgerelateerd zijn. Voor het overige heeft het Vlaams Vredesinstituut over de vermelde concrete casus niet meer informatie dan wat er in de pers beschikbaar is.

De dubbele bevoegdheid is er ook voor de federale restbevoegdheid voor de export van conventionele wapens door het Belgische leger, wat een duidelijk en uitgewerkt beleidskader in de weg staat. Eigenlijk moeten Vlaanderen en de federale overheid daar hun standpunten over bepalen en samenvoegen.

Het verslag van de regering benoemt verschillende beleidslijnen, voor Israël, voor Saoedi-Arabië, voor de Verenigde Arabische Emiraten enzovoort. Dat toont aan dat Vlaanderen wel degelijk een exportbeleid kan voeren. De kwestie is hoe dat beleid in transnationale samenwerkingsverbanden op te leggen. Net omdat de internationale consortia nu gevormd worden, is het belangrijk snel een duidelijke visie te poneren, rekening houdend met de verdere europeanisering van de defensie-industrie. Diederik Cops vermoedt immers dat er nog heel wat andere landen dezelfde principes naar voren willen schuiven.

## 5. Antwoorden van Nils Duquet

*Nils Duquet* beaamt dat ondersteuning bieden de rol van het VVI is. Het volgt de evoluties in de defensiesector van nabij, de wapenexportcontrole, de evoluties in de Vlaamse bedrijven en onderzoekscentra, onderzoek en innovatie, de internationaal en Europese kader enzovoort. De komende maanden zijn er nog verschillende publicaties gepland. Als het parlement nog meer informatie nodig heeft, dan kan het die aan het VVI vragen.

Vlaanderen is niet de grootste speler in Europa, maar dat mag het niet tegenhouden om te ijveren voor een Europees gelijk speelveld, zoveel mogelijk volgens de Vlaamse standaarden. Wie niet actief inspeelt op de huidige situatie, is een lijdend voorwerp. Het VVI vraagt dat Vlaanderen een leidende rol neemt. Ook andere kleine landen zitten in dezelfde situatie en zijn mogelijke partners.

## 6. Aanvullende vragen en replieken

*Joris Nachtergaele* begrijpt dat er geen bijkomende studie nodig is over de gestegen invoer van wapens?

*Nils Duquet* herhaalt dat het VVI verwacht dat dezelfde factoren voor de gestegen invoer van vuurwapens en munitie die in 2019 werden geïdentificeerd, nog altijd spelen, maar hoe groot hun invloed is, weet hij niet. Als het zo is dat handelaars meer wapens leveren aan de politie, zou het mooi zijn dat in de toelichting van het jaarverslag te schrijven. Het heeft een link met een bezorgdheid om bewapening in de samenleving. Als het voor criminelen gemakkelijker wordt om aan bepaalde types wapens te geraken, reageert de politie door zich ook anders of meer te bewapenen. Het gebeurt ook dat de bevolking zich daardoor onveilig voelt en zich ook gaat bewapenen. Dat is een foute dynamiek.

Is de stijging tot 600 miljoen euro louter en alleen veroorzaakt door de F35- en A400M-programma's, vraagt *Joris Nachtergaele*.

*Diederik Cops* zegt dat de projecten voor de F35 en de A400M goed zijn voor ongeveer 70 procent van de 600 miljoen euro. Het illustreert hoe stijgende defensiebudgetten en nieuwe wapenprogramma's een impact op de cijfers hebben, wat de komende jaren alleen maar zal toenemen.

Cathy COUDYSER,  
voorzitter

Joris NACHTERGAELE  
Staf AERTS,  
verslaggevers

**Gebruikte afkortingen**

|       |                                            |
|-------|--------------------------------------------|
| COARM | Working Party on Conventional Arms Exports |
| dCSG  | dienst Controle Strategische Goederen      |
| DIRS  | Defence, Industry and Research Strategy    |
| EU    | Europese Unie                              |
| imec  | Interuniversitair Micro-elektronicacentrum |
| kmo   | kleine en middelgrote ondernemingen        |
| VVI   | Vlaams Vredesinstituut                     |